

Näringsdepartementet

Bilaga 1

Enheten för energi, skog och basindustri

Rådets möte (transport, telekommunikation och energi) den 29 november 2004

Dagordningspunkt 3

Rubrik: Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar

Dokument: 5118/04 ENER 2 CODEC 16, dvs KOM (2003)740 slutlig
14002/04 ENER 238 CODEC 1180

Bakgrund

KOM har i december 2003 antagit det s. k. infrastruktur- och försörjningstrygghetspaketet. Paketet innehåller förslag till ett direktiv om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar, förslag till ett direktiv om energitjänster och energieffektivisering, förslag till en förordning om villkor för tillträde till transmissionsnät för gas samt förslag till revidering av riktlinjerna för transeuropeiska energinät. Paketet presenterades på energirådets möte den 15 december 2003.

Syftet med förslaget till direktivet om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar är säkerställa elförsörjningen genom att ta fram stabila ramar som ger de rätta incitamenten för marknadsaktörerna (producenter, nätoperatörer och konsumenter).

Under våren och hösten har KOM:s förslag diskuterats och alla delegationerna välkomnade den övergripande principen och de övergripande målen i förslaget. Samtidigt har många delegationer uttryckt stort tvivel om de eftersträlvade målen kommer att nås genom KOMs föreslagna åtgärder. Många av bestämmelserna i förslaget har

kritiserats för att vara alltför interventionistiska, byråkratiska och invecklade.

KOM har å andra sidan understrukt att öppnandet av nya marknader måste följas av offentlig övervakning och, vid behov, regleringsinitiativ.

Rättslig grund och beslutsförfarande

Romfördragets artikel 95. Kvalificerad majoritet.
Medbeslutandeförfarande.

Svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar det arbete som ordförandeskapet har gjort med förslaget som vi överlag är nöjda med då Sverige fått stort gehör för sina synpunkter. Kompromissförslaget ligger väl i linje med svensk inställning att det är de berörda aktörerna på en liberaliserad marknad som skall ta ansvaret för att säkerställa att kundernas efterfrågan på el kan mötas och att det är prisbildningen på el på en konkurrensutsatt marknad som skall ge aktörerna signaler, på kort och lång sikt, om vilken utveckling och vilka åtgärder som krävs.

Sverige anser att det är viktigt att man inte ställer nya och ökande krav på att medlemsstaterna och de systemansvariga skall ta ansvar för investeringar i ny produktion och reservkapacitet. Investeringar i nya överföringsförbindelser skall baseras på en generell skyldighet att utveckla nätet i enlighet med marknadens behov. Staten bör inte ta ansvar för frågor som marknaden rimligen skall hantera.

Det är också angeläget att direktivet inte skapar förväntningar om framreglerade lösningar som stör marknadens funktion och som försvårar för aktörerna att ta sitt ansvar för investeringar. Vidare bör man vara mycket uppmärksam på att undvika centrala beslut inom EU som skulle lägga hinder för, nuvarande och kommande, fungerande lösningar i det enskilda medlemslandet.

Europaparlamentets inställning

Det är inte känt hur parlamentet kommer att förhålla sig till förslaget. EP:s första läsning kommer finnas framme förrän tidigast maj 2005. I parlamentet kommer frågan att behandlas med utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi (ITRE) som huvudansvarigt. Till rapportör har Giles Bryan Chichester utsetts.

Förslaget

Förslaget till ett direktiv om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar antogs av KOM i december 2003 som en del av det s.k. infrastruktur- och försörjningstrygghetspaketet. Paketet innehåller, utöver direktivet om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar, förslag till ett direktiv om energitjänster och energieffektivisering, förslag till revidering av riktlinjerna för transeuropeiska nätverk för energi samt ett förslag till en förordning om villkoren för tillträde till transmissionsnät.

Ordförandeskapets kompromissförslaget till direktiv om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar slår fast att syftet med bestämmelserna i direktivet är att säkerställa att den inre marknaden för el fungerar väl genom att trygga elförsörjningen och genom att säkerställa att det finns en lämplig nivå på elproduktionen, balansen mellan tillgång och efterfrågan samt en lämplig nivå på överföringsförbindelserna mellan medlemsstaterna i syfte att utveckla den inre marknaden. Vidare skapar direktivet en ram inom vilken medlemsstaterna skall ta fram klara och icke-diskriminerande strategier för försörjningstrygghet som uppfyller en konkurrensutsatt elmarknads krav.

Medlemsstaterna skall säkerställa en hög nivå på försörjningstryggheten för el genom att vidta nödvändiga åtgärder för att främja ett stabilt investeringsklimat och genom att definiera rollerna och ansvaret för myndigheter och alla relevanta aktörer på marknaden. Dessa aktörer inkluderar TSO och DSO, elproducenter, elleverantörer och slutkunder.

Vid säkerställandet av en hög nivå på försörjningstryggheten för el skall medlemsstaterna ta hänsyn till:

- Betydelsen av en störningsfri elförsörjning.
- Vikten av att införa en transparent och stabil reglering
- Den inre marknaden och möjligheter till gränsöverskridande samarbete när det gäller trygg elförsörjning.
- Behovet att underhålla och vid behov förnya överförings- och distributionsnäten för att upprätthålla nätets prestanda.
- Behovet av att säkerställa en korrekt implementering av direktiv 2001/77/EG direktiv 2004/8/EG.
- Vikten av att tillförsäkra en likvid marknad / börs

För att tillförsäkra en hög nivå på försörjningstryggheten får MS också beakta:

- Behovet av mångfald i elproduktionen på nationell eller relevant regional nivå.
- Behovet av att säkerställa tillräcklig reserver av transmission och produktions kapacitet för hålla nätet stabilt
- Behovet av att vända den allt högre elförbrukningen

- Behovet av att uppmuntra energieffektivitet och ny teknik, särskilt teknik för efterfrågestyrning, förnybara energikällor och distribuerad produktion.
- Vikten av att ta bort administrativa hinder för investeringar i infrastruktur och elproduktion.

De åtgärder som vidtas för att säkerställa en hög nivå på försörjningstryggheten för el får inte utgöra någon orimlig belastning för marknadsaktörerna och att de är icke-diskriminerande. Medlemsstaterna skall också, innan åtgärderna införs, beakta dess följder för slutförbrukarnas elkostnader.

Särskild hänsyn skall tas till medlemsstaternas geografiska läge och att kostnaderna för att bygga nya utlandsförbindelser skall stå i rimlig proportion till nyttan för slutkunderna när man skall bestämma vad som är en rimlig nivå på överföringsförbindelser mellan länderna.

Medlemsstaterna, den kompetenta myndigheten eller TSO skall fastställa minimikrav på driftsäkerhet för stamnätet. Innan dessa regler fastställs skall samråd ske med relevanta aktörer i de grannländer som har en elektrisk anslutning.

Medlemsstaterna skall säkerställa att de systemansvariga för överföringssystemet, och där det är lämpligt de systemansvariga för distributionssystemen, uppfyller uppställda minimikrav på driftsäkerhet.

Medlemsstaterna skall ålägga TSO att upprätthålla en lämplig nivå på driftsäkerheten i nätet. I detta syfte skall TSO ha lämpliga överföringsmarginaler.

Medlemsstaterna eller tillsynsmyndigheterna skall säkerställa att TSO och, om lämpligt DSO, fastställer och följer regler för kvaliteten på överföringen av el och driftsäkerhetsregler. Dessa regler skall godkännas av medlemsstaterna eller tillsynsmyndigheten och de skall övervaka att reglerna följs. Reglerna skall vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande och de skall offentliggöras.

När medlemsstaterna vidtar åtgärder som nämns i elmarknadsdirektivets (2003/54/EG) artikel 24 och i artikel 6 i förordningen (1228/2003/EG) om gränsöverskridande handel med el får någon diskriminering av inhemska eller gränsöverskridande kontrakt inte ske.

Åtgärder som vidtas i krissituationer skall baseras på tekniska kriterier. Alla åtgärder skall vidtas i nära samarbete med andra relevanta TSO och respektera bilaterala avtal, inbegripet avtal om informationsutbyte.

Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att upprätthålla en balans mellan efterfrågan på el och tillgänglig elproduktion.

Medlemsstaterna skall särskilt uppmuntra etablerande av regelverk för börshandel med om ger lämpliga prissignaler för producenter och konsumenter.

Medlemsstaterna skall ålägga de systemansvariga för överföringssystemet att säkerställa att det finns en lämplig nivå på reservkapacitet och/eller att anta likvärdiga marknadsbaserade åtgärder, exempelvis realtidshantering av efterfrågetoppar.

Medlemsstaterna får vidta ytterligare åtgärder som att främja ny produktion och att nya elproducenter kommer in på marknaden, fränkoppling av kunder och upphandling av ny kapacitet och liknande åtgärder i enlighet med artikel 7 i elmarknadsdirektivet 2003/54/EC.

Medlemsstaterna skall etablera ett regelverk som ger investeringssignaler till de systemansvariga för överförings- och distributionssystemen att utveckla näten för att möta förutsebar efterfrågan på marknaden samt att införa ett regelverk som främjar underhåll och förnyelse av näten.

Medlemsstaterna skall säkerställa att de systemansvariga för stamnätet vart annat år överlämnar ett dokument till relevant myndighet där det framgår vilka investeringar de eller andra som de känner till avser att vidta såvitt avser överföringskapacitet på utlandsförbindelserna. Medlemsstaterna får också ålägga TSO att lämna uppgifter om de investeringar inom landet som påverkar utlandsförbindelser.

Dokumentet får omfatta fem eller flera kalenderår och skall innehålla uppgifter om befintlig och planerad överföring och distribution, förväntade flöden av produktion och handel, gränsöverskridande flöden och konsumtionsom möjliggör att åtgärder för efterfrågestyrning vidtas samt regionala, nationella och europeiska mål för hållbar utveckling, inklusive de projekt som ingår i de prioriterade projekt i Anex 1 i Europaparlamentets och Rådets beslut om riktlinjer för transeuropeiska nät och upphävande av beslut 96/391/EG och 1229/2003/EG.

Tillsynsmyndigheten skall informera kommissionen om de investeringar i utlandsförbindelser som de systemansvariga för överföringsnäten har och alla andra investeringar som de känner till.

I syfte att säkerställa nödvändiga investeringar i utlandsförbindelser skall medlemsstaterna tillåta kommersiella investeringar i utlandsförbindelser och säkerställa att investeringar i utlandsförbindelser sker i nära samarbete mellan berörda stamnätsföretag.

På grundval av den information KOM får från tillsynsmyndigheterna skall de rapportera till medlemsstaterna, myndigheter om planerade investeringar och dess effekt för att uppnå målen

Medlemsstaterna skall anta bestämmelser om påföljder för överträdelser av de nationella bestämmelser som antas i enlighet med detta direktiv och vidta åtgärder för att se till att de verkställs. Påföljderna skall vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.

Medlemsstaterna skall införliva direktivet i nationell rätt inom 24 månader från det att direktivet träder i kraft.

Gällande svenska regler och förslagets effekter på dessa

Den 1 januari 1996 trädde ett nytt regelverk för elmarknaden i kraft. De nya reglerna innebar att konkurrens infördes i elhandel och elproduktion. Syftet var bl.a. att införa valfrihet för elanvändarna och skapa förutsättningar för en ökad pris- och kostnadspress inom elförsörjningen. Regleringar som hindrade handel med el avskaffades medan nätverksamhet som är ett naturligt monopol även fortsättningsvis regleras och övervakas. Detta innebar att elpriset skulle sättas i konkurrens men inte nättariffen. Den 1 november 1999 gavs samtliga elanvändare möjlighet att fritt byta elleverantör och elhandelspriserna släpptes helt fria.

Elmarknaden är således en konkurrensutsatt marknad där utbud och efterfrågan styr en stor del av elpriset. Andra faktorer som styr priset är olika styrmedel, såsom skatter, stöd och certifikat. Priset på el går att påverka genom byte av elleverantör. Nord Pool är en gemensam marknadsplats för handel mellan de nordiska länderna.

Den nordiska elmarknaden består av fyra länder som har ett nära samarbete och som också har kommit långt i sin harmonisering. Jämfört med det övriga Europa så har vi stabila och relativt låga elpriser i norden. Vi har också en stor marknad med god och effektiv konkurrens. Den nordiska elmarknaden är en effektiv och väl fungerande marknad. Den kan också sägas vara en förebild för hur en lyckad avreglering kan gå till.

Frågor om försörjningstrygghet, både när det gäller effekt och energibalans, har hög prioritet i det nordiska samarbetet. I denna fråga ser Sverige ett tydligt behov av att betrakta elmarknaden i norden som en helhet för att finna gemensamma marknadsmässiga och långsiktiga lösningar.

I proposition 2002/03:85, Vissa elmarknadsfrågor, har regeringen tagit ställning till effektfrågan. Regeringen bedömde att en långsiktig och kostnadseffektiv hantering av effektfrågan förutsätter en öppen marknadsbaserad lösning och att en sådan lösning bör ha utvecklats till senast den 1 mars 2008. Regeringen angav vidare att Svenska kraftnät i samarbete med berörda aktörer skall arbeta för att utveckla effektsäkringsprodukter och en handelsplats för sådana produkter. I

detta arbete skall åtgärder för att stimulera utvecklingen mot en mer effektiv styrning av elförbrukningen särskilt beaktas.

För att säkerställa att balansen i elsystemet upprätthålls i extrema situationer även före den 1 mars 2008 har en lag om effektreserv införts. Enligt denna lag skall Svenska kraftnät ansvara för att en effektreserv om högst 2 000 megawatt finns tillgänglig. Detta ansvar har Svenska kraftnät uppfyllt genom att ingå avtal dels med elproducenter om ökad elproduktion, dels med elanvändare om minskad förbrukning under en viss angiven tidsperiod.

Berörda författningar

I första hand kan ellagen (1997:857), lag (2003:436) om effektreserv, elförordningen (1994:1250), förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el, förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el samt förordningen (1997:868) med instruktion för Statens energimyndighet komma att påverkas.

Ekonomiska konsekvenser

För EU-budgeten uppskattas utgifterna av kommissionen till 0,108 miljoner euro årligen.

För Sveriges del kommer förslaget att innebära något utökade arbetsuppgifter, som kommer att kräva en mindre resursförstärkning, för Energimyndigheten i dess egenskap av nätmyndighet enligt ellagen. I budgetpropositionen för 2005 har regeringen föreslagit att 25 miljoner kronor tillförs Statens energimyndighet för att genomföra en förstärkt tillsyn över el-, naturgas- och fjärrvärmemarknaderna. De tillkommande arbetsuppgifterna i detta förslag bör ingå i denna förstärkning.